

Natalia Kaczmarczyk

Postpandemiczna rzeczywistość szkolna NOWE WYZWANIA

Wrzesień, początek roku szkolnego – etap, który wydawałby się dla każdego ucznia i nauczyciela rutyną – w tym roku jest wyjątkowy. Dlaczego? Na to pytanie chyba każdy z nas zna odpowiedź: – wkraczamy do postpandemicznej rzeczywistości szkolnej. Kryzys pandemiczny, który miał początek w poprzednim roku szkolnym, był źródłem zmian, które poważnie zachwiały systemem i funkcjonowaniem szkoły.

Praktycznie cały rok szkolny został przeniesiony do zacisza domowego. Edukacja toczyła się w systemie zdalnym. Zarówno my nauczyciele zostaliśmy postawieni przed ogromnym wyzwaniem, jakim była organizacja kształcenia online, jak i uczniowie, którzy zostali zamknięci w domach, często w swoich pokojach, z dala od rówieśników i kontaktów społecznych, które są tak ważne na ich etapie rozwoju. Wszystko to znacząco wpłynęło na edukację. Teraz, kiedy wróciliśmy do stacjonarnego nauczania, zadajemy sobie pytanie: jakie pandemia będzie miała następstwa dla uczniów, nauczycieli oraz całego systemu oświaty? To do jakiej szkoły wróciliśmy, niewątpliwie zależy w dużej mierze od nas nauczycieli. Jej charakter nie jest zależny od samego powrotu, ale od naszych działań i gotowości do ich podejmowania. Powrót do rzeczywistości szkolnej, sfokusowany na konieczności nadrobienia zaległości w wiedzy i umiejętnościach przedmiotowych oraz stawianiu niekończących się wymagań uczniom, doprowadzi do negatywnych skutków. Wszelkie nierówności edukacyjne mogą zostać pogłębione i znacząco uwidocznione, co będzie miało niekorzystny wpływ

na ich funkcjonowanie, samoocenę i motywację. Takie działanie może spowodować wzrost zachowań niepożądanych wśród uczniów. Zatem biorąc pod uwagę tak istotne aspekty, czując na sobie odpowiedzialność za uczniów, powinniśmy rozważnie podejmować kroki w stacjonarnym systemie nauczania.

Z czym zatem spotkaliśmy się? Jak po pierwszych tygodniach odnajdują się uczniowie i nauczyciele? Jakie towarzyszą nam emocje i postawy? Szukając odpowiedzi na pytanie o towarzyszące uczniom emocje, Centrum Edukacji Obywatelskiej przeprowadziło wśród uczniów i nauczycieli badania po powrocie do edukacji stacjonarnej w maju 2021 r. W badaniach wzięło udział ponad 5 500 respondentów, a wyniki są niepokojące. Jako trzy główne uczucia, które towarzyszą powrotowi do nauki stacjonarnej, uczniowie wymienili: 73% stres, 43% niepewność i 42% lęk/strach. Jedyne niewielka część uczniów (ok. 13%) odczuwała ulgę i chęć do działania. Jak pokazują badania, zdecydowanie dominują negatywne emocje: uczniowie niechętnie wracali do szkół, gdyż towarzyszył im stres związany z nadrabianiem zaległości i weryfikacją zdobytej wiedzy. W świetle powyższych wniosków nasuwa się pytanie: z jakimi jeszcze wyzwaniami przyjdzie się zmierzyć nauczycielom i dyrektorom?

Zadbajmy o motywację

„Ludzki umysł jest bardziej nastawiony na wychwytywanie negatywów niż pozytywów – cecha ta była potrzebna naszym przodkom, by miłe obrazy i aktywności nie przeszkodziły w dostrzeżeniu niebezpieczeństwa. Niestety, współcześnie umiejętność ta powoduje, że chętniej ganimy niż chwalimy.” (Kolakowski, Pisula 2013)

Pierwszym i niewątpliwie najistotniejszym wyzwaniem będzie skupienie się na odbudowie motywacji, chęci do przebywania w środowisku szkolnym uczniów oraz wspólnej nauki. Docenianie pozytywnych zachowań nie tylko przeciwdziała spadkowi motywacji, ale wręcz ją buduje. Pamiętajmy, że zwykle codzienne sprawy są warte dostrzeżenia. Drugie wyzwanie dotyczy przeprowadzenia diagnozy różnic edukacyjnych pomiędzy uczniami i określenia aktualnego poziomu wiedzy uczniów, by opracować proces ich wyrównania. Trzecie wyzwanie skupia się na kwestii

psychologicznej, mianowicie na zapewnieniu i zorganizowaniu wsparcia psychologiczno-pedagogicznego zarówno dla uczniów, jak i ich rodzin. W dalszej części szczególą uwagę poświęcę właśnie kwestii psychologicznej.

Stacjonarna nauka stwarza nam dogodne warunki do prowadzenia obserwacji i analizy zachowań uczniów. Warto byśmy byli wyczuleni na takie sygnały ostrzegawcze jak: nieobecność, brak pracy, brak przygotowania, wycofanie, zmiana postawy oraz nieadekwatne reakcje emocjonalne w danych sytuacjach. Stały kontakt z rodzicami, rozmowy i współpraca pozwolą precyzyjnie naświetlić zaobserwowany problem i wdrożyć odpowiednie kroki wspierające uczniów. Jedna kwestia nie ulega wątpliwości: czas zdalnego nauczania był trudny dla wszystkich, a dla niektórych uczniów i ich rodzin – dramatyczny. Część uczniów nadal jest w złym stanie i podejmuje działania, by uporać się z tą sytuacją. To my nauczyciele, jako czujni obserwatorzy, powinniśmy wziąć odpowiedzialność za reagowanie na zaistniałe, niepokojące sytuacje i w miarę potrzeb kierować uczniów i ich rodziny do specjalistów.

Aktualnie jako nauczyciel praktyk mam przyjemność pracować w szkole, dla której priorytetem jest podsumowanie okresu edukacji zdalnej i wyciągnięcie wniosków z tego czasu. Za cel kluczowy uznano dbałość o samopoczucie młodych ludzi i odbudowę relacji rówieśniczych. Nie jest zaskoczeniem fakt, że społeczny aspekt powrotu do szkoły jest równie ważny dla uczniów, co dla nauczycieli. Równie znaczące jest zapewnienie dobrostanu oraz właściwego wsparcia psychologicznego uczniom, którzy doświadczają trudności czy różnorodnych problemów. Podkreślimy, że zgodnie z informacją na temat uczuć towarzyszących uczniom podczas powrotu do szkoły (stres, niechęć, lęk) powyższe priorytety odpowiadają na deklarowane potrzeby w sposób właściwy. Jest to niewątpliwie jeden z realizowanych kierunków polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2021/2022.

Powrót do szkoły to konieczność przystosowania się dziecka do nowej rzeczywistości, co często skutkuje wzmocnionym napięciem i niepokojem. Mając na uwadze tak ważną misję jak zapewnienie odpowiedniego samopoczucia i odnowienie relacji, przedsięwzięliśmy w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 8 w Gdańsku różnego rodzaju działania, aby ułatwić uczniom funkcjonowanie i tworzenie relacji. Już z początkiem września, dokładnie drugiego dnia szkoły, został zorganizowany *Dzień z wychowawcą*. Podejmowaliśmy tematy zdalnego nauczania, samopoczucia i emocji uczniów oraz ich sposobów na odnalezienie się w zaistniałej rzeczywistości. Było to działanie skupione na odbudowie i przywróceniu właściwych relacji w zespole

klasowym, tak mocno zaburzonych w okresie izolacji. Została stworzona dla uczniów przestrzeń, w której mogli się otworzyć, nawiązać relacje z rówieśnikami i nauczycielami na gruncie szkolnym. Uczniowie na nowo zaznajomili się ze szkołą i mieli okazję rozwiać własne obawy i towarzyszące im negatywne emocje.

Warto byśmy otworzyli się na wspólne spotkania i rozmowy z uczniami, w atmosferze wzajemnego szacunku i poczuciu wspólnego celu jakim jest wsparcie dziecka. Takie podejście może okazać się bardzo konstruktywne, jeśli każda z osób dostarczy cennych wskazówek, a współpraca będzie życzliwa i oparta na wzajemnym zrozumieniu. Takie działania można organizować w postaci dodatkowych konsultacji oraz w ramach zajęć terapeutycznych. Jako nauczyciel prowadzący rewalidację, staram się podążać za potrzebami uczniów i organizować zajęcia poświęcone dyskusjom, wyjaśnieniom, udzielaniu wskazówek i wsparcia.

Obecna sytuacja pandemiczna wymusza na nas zachowywanie szczególnej ostrożności i uważności w zapewnieniu uczniom bezpieczeństwa. Wielu z nas obawia się w obecnej sytuacji wyjść, zgromadzeń czy wyjazdów klasowych. Nie zapominajmy jednak, jak ważna jest edukacja w działaniu oraz jaki korzystny wpływ integrujący mają na uczniów organizowane wyjścia klasowe. Pracuję obecnie jako nauczyciel wspomagający w klasie, w której jest realizowana innowacja pedagogiczna „Klasa teatralno-filmowa”. Obserwuję, jak wiele korzyści uczniowie czerpią z naszych regularnych wyjść do kina czy teatru.

W dzisiejszych czasach film i nowe media są ważnym narzędziem multimedialnym. Edukacja filmowa postrzegana jako zasadnicza część edukacji medialnej, wielokrotnie jest akcentowana w podstawie programowej na wszystkich etapach edukacyjnych, czego dowodzi poniższy wpis: „*Ponieważ środki masowego przekazu odgrywają coraz większą rolę w życiu społecznym oraz życiu młodego człowieka, każdy nauczyciel powinien poświęcić szczególną uwagę edukacji medialnej, w szczególności do wychowania uczniów do właściwego odbioru i wykorzystywania mediów*”.¹

W szkole edukacja filmowa może być rozpatrywana na dwóch płaszczyznach: jako organizowanie procesu kształcenia *poprzez film i dla filmu*. Rozpatrując pierwszy aspekt, film wykorzystujemy jako kontekst pomocniczy bądź interpretacyjny, który pozwala uplastyczyć i głębiej zrozumieć omawiane treści. Natomiast w drugim aspekcie w centrum zainteresowania znajduje się samo dzieło filmowe, jego elementy np. scenariusz, aktorzy, świat przedstawiony, efekty specjalne itp. Dzięki temu uczeń jako młody widz poszerza swoją wiedzę filmoznawczą, a ta pozwala mu trafniej i precyzyjniej rozumieć przekaz i sens ekranizacji. Edukacja filmowa niesie ze sobą wiele korzyści, zarówno dla uczniów jak

i nauczycieli. Po pierwsze, tworzy warunki do rozwijania uczniowskich zainteresowań i pasji, przygotowuje uczniów do funkcjonowania w rzeczywistości pozaszkolnej oraz wdraża do zapoznania z dziedzictwem kulturowym.

Obserwując funkcjonowanie klasy i uczniów, muszą przyznać, że takie działania zdecydowanie wspierają rozwój uczniów i pobudzają ich kreatywność. Stwarzanie warunków do realizacji edukacji filmowej jest równoznaczne z wychowaniem wrażliwego i aktywnego młodego człowieka, który trafnie będzie umiał interpretować otaczający go świat.

Warto w tym miejscu zatrzymać się przy aspekcie oddziaływań, jakie wywiera film na młodego człowieka. Należy rozpatrywać je na wielu poziomach. Pierwszy z nich dotyczy sfery poznawczej, która sprzyja zmianie perspektywy, rozwiązywaniu problemów i kształtowaniu samooceny. „Wiele obrazów” prezentuje problemy, które bezpośrednio dotyczą młodych ludzi i pozwala im w konstruktywny sposób podjąć kroki dążące do ich zażegnania. Kolejna sfera dotyczy poziomu emocjonalnego. Bardzo często filmy pozwalają uwolnić negatywne emocje i je rozładować. Wspierają również rozwój empatii czy tolerancji, co jest niezwykle ważne w zapobieganiu negatywnym zachowaniom przejawianym przez uczniów. Uczą także przeżywania różnych emocji oraz radzenia sobie z nimi. Nie można pominąć tu walorów relaksacyjnych jakie mają wspólne seanse, gdyż w zauważalny sposób pozwalają one zredukować stres i poprawić samopoczucie. Ostatnim poziomem, do którego chciałabym się odnieść jest perspektywa behawioralna. Filmy wpływają również na modyfikację zachowania oraz mają moc motywującą, która może wyznaczyć młodemu człowiekowi drogę do osiągnięcia zamierzonego celu np. żeby być kimś takim jak bohater filmowy. Przykładem może stać się główna postać filmu pt. „Jak rozmawiać z psem” w reżyserii Gila Junger’a. W postać głównego bohatera wciela się chłopiec o imieniu Oliver, który ma 12 lat. Produkcja ukazuje zmagania chłopca w walce w dążeniu do osiągnięcia celów i marzeń, jakim stała się wygrana w konkursie technologicznym. Nie jest to jedyne wyzwanie postawione przed młodym Oliverem. W dalszej części chłopiec odnajduje swoją największą przyjaźń oraz rozpoczyna walkę o rodzinę. Problemy rodzinne, konflikty pomiędzy kolegami w szkole, odnalezienie prawdziwej przyjaźni, to dylematy, które są bliskie uczniom. Dlatego też takie inscenizacje filmowe pozwalają im obserwować i analizować możliwe rozwiązania i zachowania w stosunku do danych sytuacji.

Zachęcam wszystkich nauczycieli do wykorzystywania edukacji filmowej właśnie w tak kryzysowym dla szkolnictwa momencie. Nie musi być to wyjście

klasowe do kina, można w ciekawy sposób zorganizować kino w szkole, jak ma to miejsce w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 8 w Gdańsku, za co należą się ogromne podziękowania dla Rady Rodziców. Film jest podstawą do dyskusji, ale przede wszystkim jest mechanizmem otwierającym emocje i uczucia. Z obserwacji wiem, że nic tak nie angażuje uczniów do rozmów jak poruszający fragment filmu. Rozmowa to jeden z fundamentów tworzenia zdrowej relacji oraz okazywania wsparcia. W dobie pandemii są to dla nauczycieli wyjątkowo istotne i priorytetowe elementy.

Bibliografia:

1. https://ceo.org.pl/sites/default/files/szkola_ponownie_czy_szkola_od_nowa_publicacja_centrum_edykacji_obywatelskiej_czerwiec2021.pdf (dostęp: 10.11.2021)
2. <https://ceo.org.pl/publikacje/rozwoj-szkoly-i-doskonalenie/szkola-ponownie-czy-szkola-od-nowa-jak-wyglada-powrot-do> (dostęp: 10.11.2021)
3. https://jim.org/wp-content/uploads/2020/05/Jak-wspiera%C4%87-dziecko-w-powrocie-do-szko%C5%82y_Poradnik-1.pdf (dostęp: 10.11.2021)
4. <http://www.kinastudyjne.pl/public/files/poradnik-edukatora.pdf> (dostęp: 10.11.2021)
5. <https://www.portaloswiatowy.pl/ksztalcenie-i-wychowanie/rozporzadzenie-ministra-edukacji-narodowej-z-23-grudnia-2008-r.-w-sprawie-podstawy-programowej-wychowania-przedszkolnego-oraz-ksztalcenia-ogolnego-w-poszczegolnych-typach-szkol-dz.u.-z-2009-r.-nr-4-poz.-17-9699.html> (dostęp: 10.11.2021)

Przypis:

1. <https://www.portaloswiatowy.pl/ksztalcenie-i-wychowanie/rozporzadzenie-ministra-edukacji-narodowej-z-23-grudnia-2008-r.-w-sprawie-podstawy-programowej-wychowania-przedszkolnego-oraz-ksztalcenia-ogolnego-w-poszczegolnych-typach-szkol-dz.u.-z-2009-r.-nr-4-poz.-17-9699.html>

Natalia Kaczmarczyk

Nauczyciel wspomagający, rewalidator w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 8 w Gdańsku. Absolwentka pedagogiki specjalnej, pedagogiki wczesnej edukacji na Uniwersytecie Gdańskim. Zainteresowania to kreatywne metody nauczania, a szczególnie metoda numicon.

